

9.

SINIF

YENİ MÜFREDAT
HİPER METİN

#TARİHÇİ

#TARİHÇİ YOUTUBE KANALI
VIDEO PDF DERS NOTLARI

İbrahim AYDOĞAN

 tarihciyoutube

 #TARİHÇİ

 @tarihciyoutube

1. ÜNİTE: GEÇMİŞİN İNŞA SÜRECİNDE TARİH

- 1.1. Tarih Öğrenmenin Faydaları
- 1.2. Tarihin Doğası
- 1.3. Tarihsel Bilginin Üretim Süreci
- 1.4. Tarih Araştırma ve Yazımında Dijital Dönüşüm

Ünite Konuları

1. TARİH ÖĞRENMENİN FAYDALARI

a. Milli Bilinç: Bir milletin birliğinden ve ortak duygusundan kaynaklanan duygu ve düşüncelerin idrak edilmesi yoluyla gerçekleşen bilinçtir.

Millî Bilinci Geliştiren Unsurlar:

- Vatan sevgisi
- Bağımsızlık
- Cesaret
- Kahramanlık
- Aynı ülkü etrafında birleşmek
- Birlikte yaşama duygusu
- Bayrak sevgisi
- Millî mücadele
- Dayanışma
- Fedakârlık

Mustafa Kemal Atatürk'ün Millî Bilinçle İlgili Sözleri

"Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."

"Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekleri eğitimin hududu ne olursa olsun her şeyden evvel millî anelerimize düşman olan unsurlarla mücadele etme lüzumu öğretilmelidir."

Tarih bilmek ve «Süleymaniye'de Bayram Sabahı» şiirini anlamak ?

«Tarihini bilmeyen toplumlar hafızasını kaybetmiş insana benzer»

1939 Erzincan Depremi

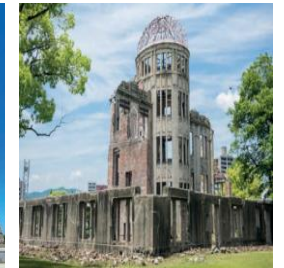

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi

«1939'dan 2023'e Ruh Yine Aynı Ruh»

Çanakkale Şehitler Abidesi
Çanakkale Ruhunun sembolü

Hiroşima Endüstriyel Tanıtım Salonu Müzesi

b. Tarih Öğrenmenin Bireye Faydaları

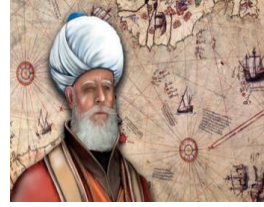
- Bireylere bilinç ve kimlik kazandırır.
- Geçmişten ders alınmasını sağlar.
- Geleceğin daha iyi planlanmasını sağlar.
- Kültürel farkındalık oluşturur.
- Empati, özgüven, öngörü ve iletişim becerisi kazandırır.
- Sorgulama, yorumlama gücünü geliştirir.
- Eleştirel, analitik düşünme ve problem çözme becerisi geliştirir.
- Araştırma ve kanıt kullanma becerisi kullanır.
- Gelişmelerle ilgili çok yönlü ve daha geniş çerçeveden bakış açısı geliştirir.
- Geçmişteki olayları yaşadıkları o günün şartlarıyla değerlendirmeyi sağlar

Çanakkale Şehitler Abidesi
Çanakkale Ruhunun sembolü

Hiroşima Endüstriyel Tanıtım Salonu Müzesi

Piri Reis
(1470-1553)

Jale İnan
(1914-2001)

c. Tarih Öğrenmenin Topluma Faydaları

- Tarih milletlerin hafızasıdır.
- Toplumların kendi geçmişini öğrenmesini ve aidiyet duygusunu geliştirir.
- Vatandaşlık bilincini geliştirir.
- Millî kimliğin oluşmasına katkı sağlar.
- Millî birlik - beraberliğin gelişmesini sağlar.
- Kültürel mirasın ve genel ahlakın gelecek nesillere aktarılmasını sağlar.
- Toplumların millî bilincini güçlendirir, dayanışmayı, yardımlaşmayı ve ortak değerler etrafında birleşmeyi kolaylaştırır.
- Tarih toplumların çimentosudur.
- Tarihini bilmeyen toplumlar hafızasını kaybetmiş insana benzer.
- Tarihini bilmeyen toplumların devamlılık göstermesi mümkün değildir.

İstiklal Harbi'nde mermi taşıyan kadınlarımız.

Kanatlı Deniz Atı

Çingene Mozaïği

Coğrafyamızdaki tarihi ve kültürel değerlerimiz.

2. TARİHİN DOĞASI

a. Tarihin Tanımı

- Geçmişte yaşanmış insan ve toplumları ilgilendiren gelişmeleri
- Belge ve kanıtlara dayalı olarak
- Yer ve zaman göstererek
- Neden-sonuç ilişkisi içerisinde
- Yaşandıkları dönemin şartlarına göre
- Objektif (tarafsız-nesnel) bir şekilde inceleyerek
- Geçmişten yeniden inşa eden sosyal bilimdir.

Tarihin Sıfır Noktası:
Göbeklitepe

b. Tarihin Kapsamı

Tarih, geçmişteki insan ve toplumların faaliyetleri ile tarihçilerin belge ve kanıtlara dayalı olarak geçmişin kurgulanmasını ve yeniden inşasını **kapsar**.

Tarih, insanı etkilemeyen doğa olaylarını **kapsamaz**.

c. Tarihsel Bilginin Özellikleri

- Tarihin **konusu insanı** ilgilendiren konulardır. İnsan yoksa tarih yoktur.
- Tarih **belgelere (kaynak-kanıt) dayanır**. Belge yoksa tarih yoktur.
- Tarihte **kesin ve değişmez bilgiler yoktur**. Bütün bilgiler değişmeye adaydır.
- Ulaşılan yeni belgeler mevcut bilgiyi değiştirir veya doğrular.
- Tarihi **olaylar tekrarlanamaz**. Bundan dolayı tarihte **deney ve gözlem yapılamaz**.
- Tarihsel bilgi **laboratuvarda üretilemez**.
- Tarihsel bilgi belge ve kanıtlarla tarihin yöntemleri kullanılarak **objektif bakış açısıyla geçmişin yeniden inşa edilmesidir**.
- Tarihsel bilgi tarihi olayların kendi yaşandıkları dönemin şartlarına göre değerlendirilir.

Tarih belgelere dayanır

NOT: Tarihin bilim olması, belgelere dayanması, kendine özgü bilimsel metotları olması ve diğer bilimlerle ilişki içerisinde çalışması ile sağlamaktadır.

d. Tarihçi Kimdir?

- Tarihi bir konuyu araştırma ve inşa süreçlerini meslek olarak benimseyen kişidir.

e. Tarihi Olay ve Tarihi Olgu

- Başlangıcı ve bitişi belli
- Somut, özel, biricik
- Tekrarlanamaz
- Kısa süreli gelişmelerdir.

Örnek: Malazgirt Zaferi

Tarihi Olay

Malazgirt Zaferi

- Başlangıcı bitişi belli değil
- Soyut, genel
- Tekrarlanabilir
- Uzun süreçlerdir.

Örnek: Anadolu'nun Türkleşmesi

Tarihi Olgu

Anadolu'nun Türkleşmesi

f. Tarih ve Zaman

- Zaman, olayların oluş ve akış sırasını belirleyen an/vakit olarak tarif edilir.

Zamanın Tarih Bilimi Açısından Önemi:

- Tarihsel bilginin zaman kavramıyla iç içe geçen bir doğası vardır. **Dört çeşit zaman vardır:**
 - 1- Olayların hızla değiştiği **bireysel zaman**,
 - 2- Sosyal yapılarla ilişkili olarak çok daha yavaş akan **toplumsal zaman**,
 - 3- İçerisinde yaşanan çevre nedeniyle hiç akıyor gibi algılanan **coğrafi zaman**,
 - 4- Tarih disipliniyle ilgili genel kabul gören kavram ise **tarihsel zamandır**.

Zamanın Planlanması

g. Takvim

- İnsanoğlunun en eski dönemlerden itibaren zamanı yapılandırmasına (hazırladığı zaman çizelgelerine) takvim diyoruz.

Vakit Nakittir.

Neden Takvim Hazırlanır?

- Zamanı etkili ve verimli kullanmak
- Planlı yaşamak.
- Kazanımları artırmak.
- Vakti nakite çevirmek (Vakit nakittir)

Takvimler ikiye ayrılmaktadır:

Ay Yılı Takvimi

Sümerler icat etmiştir. 1 yıl 354 gündür.
1 yıl ayın dünya etrafındaki 12 turudur.

Güneş Yılı Takvimi

Mısırlılar icat etmiştir. 1 yıl 365 gündür.
1 yıl Dünya'nın Güneş etrafındaki 1 turudur.

Türklerin Kullandığı Takvimler

12 Hayvanlı Türk Takvimi
Güneş yılı esaslıdır.
İlk Türk devletleri kullanmıştır.

Hicri Takvim
Ay yılı esaslıdır.
Başlangıç 622
Müslüman Türkler kullanmıştır.

Celali Takvim
Güneş yılı esaslıdır.
Başlangıç 1079
Büyük Selçuklular hazırladı.

Rumi Takvim
Güneş yılı esaslıdır.
1839'dan itibaren kullanıldı.

Miladi Takvim
Güneş yılı esaslıdır.
Romalılar hazırladı.
1926'dan itibaren kullanıldı.

NOT: 12 Hayvanlı Takvim ve Celali Takvim Türklerin hazırladığı millî takvimleridir.

NOT: Celali Takvim ve Rumi Takvim mali alanda kullanılmıştır.

NOT: Hicri Takvim din değiştirmenin etkisiyle, Miladi Takvim batı etkisiyle kullanılmıştır.

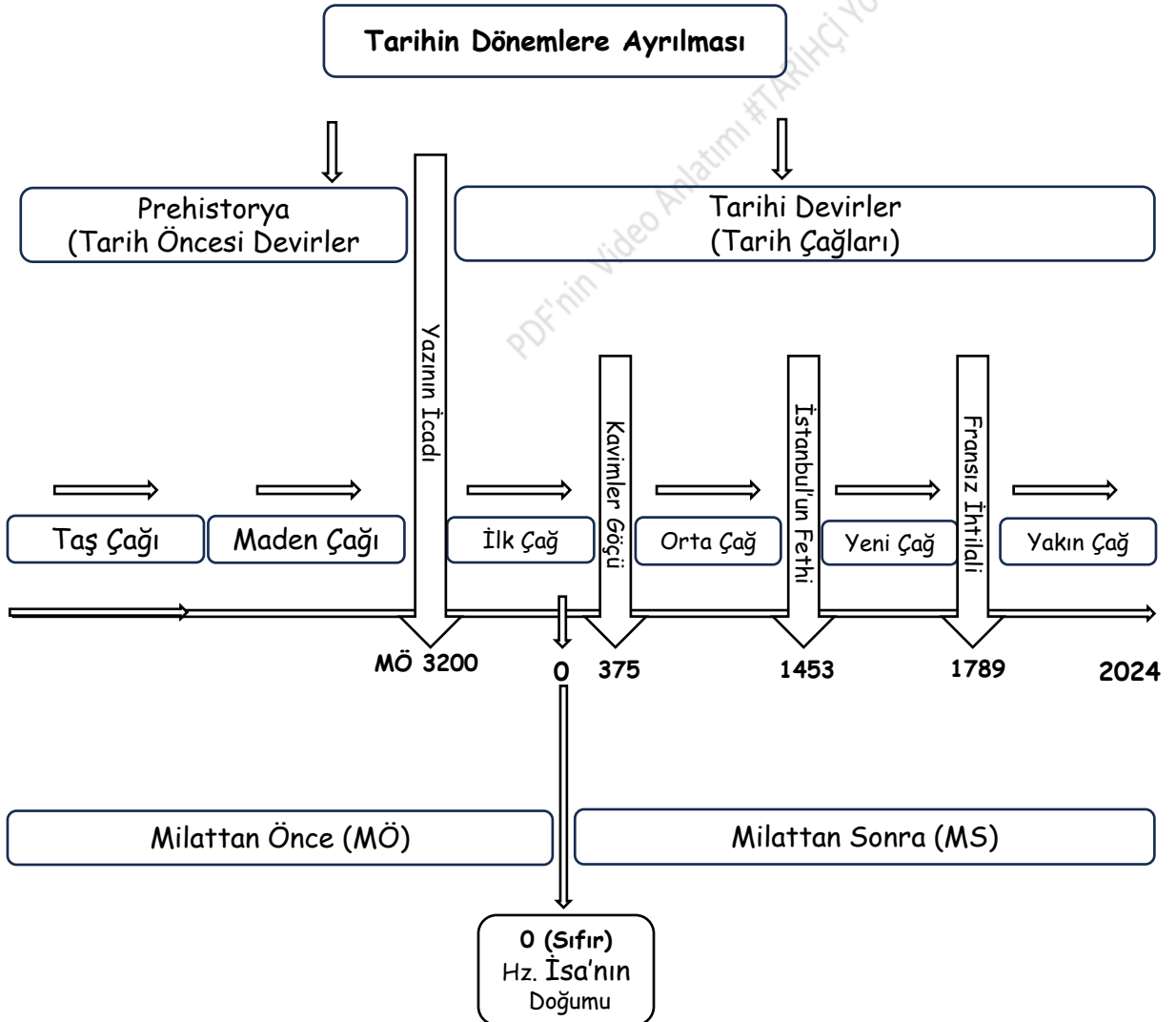
NOT: Bir toplumun takvim hazırlaması o toplumda astronomi ve matematik ilminin geliştiğini gösterir.

h. Tarihin Dönemlendirilmesi: Çağ ve Yüzyıl Kavramları

- Tarihçiler; araştırmalarını kolaylaştırmak, bulgularını adlandırmak, öğrenilmesini mümkün kılmak gibi çeşitli amaçlarla tarihi çağ, yüzyıl gibi çeşitli dönemlere ayırmış ve sınıflandırmıştır.
- Bu sınıflandırmaya göre tarihin yazılı kaynaklardan öğrenilemeyen dönemleri **prehistorya (tarih öncesi)** yazının icadından sonraki dönemler ise **tarihi devirler (tarih çağları)** olarak adlandırılır.
- İlk yazılı belgelerden hareketle tarih devirlerinin Ön Asya'da yaşayan Sümer uygarlığı zamanında, yaklaşık MÖ 3200'lerde başladığı kabul edilmektedir.

Tarihin Sıfır Noktası:
Göbeklitepe

3. TARİHSEL BİLGİNİN ÜRETİM SÜRECİ

a. Tarihçilerin Araştırma Yöntemlerinin Basamakları:

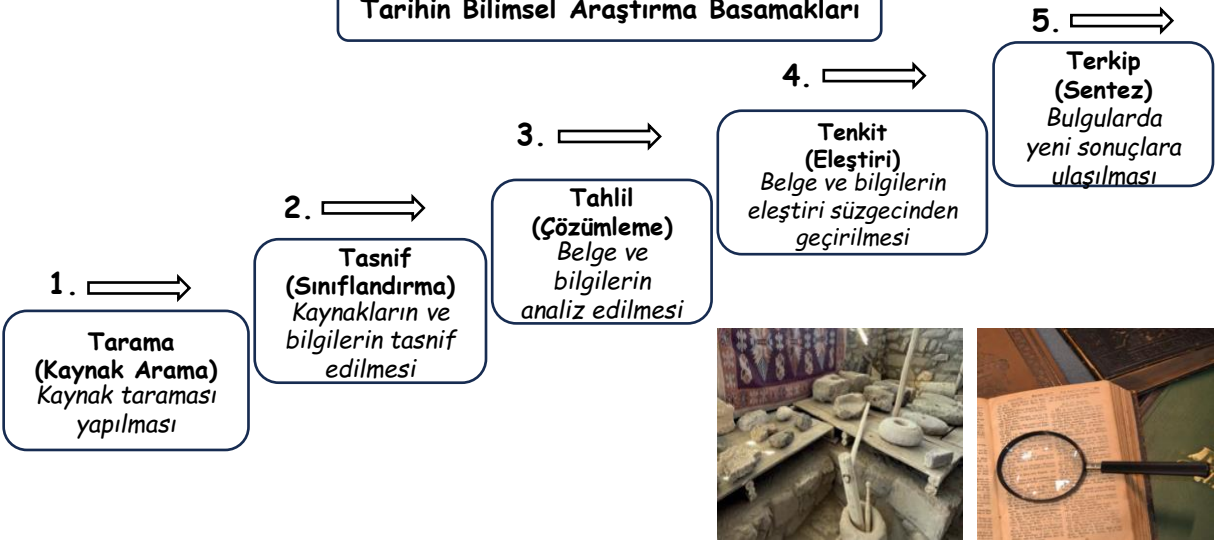
- Araştırma soruları sorarak konuları belirleme,
- Kaynaklardan bilgi toplama,
- İnceleme ve eleştirme,
- Olguları belirleme,
- Olgular arasında ilişki kurma
- Ulaşılan bilgileri sentezleme.

Tarih kaynaklardan bilgi toplar

NOT: Bu çalışmanın en önemli dayanağı tarihsel kaynaklardan bilgi toplamdır.

Tarihin Bilimsel Araştırma Basamakları

Tarihin Sınıflandırılması

- Tarih bilimi geçmişin inşa süreciyle ilgili çalışmalarını yürütürken araştırma ve öğrenmeyi kolaylaştırmak için ulaşılan bilge ve bilgileri sınırlandırır. Sınıflandırma bir sınırlandırmadır.

Tarihin süzgecinden geçmeyen bilgi tarihsel bilgi değildir.

Bu Sınıflandırma Üç Şekilde Yapılır:

- 1- Zamana Göre Tarih → 21. Yüzyıl tarihi gibi
- 2- Mekana Göre Tarih → Anadolu tarihi gibi
- 3- Konusuna Göre Tarih → Kültür tarihi gibi

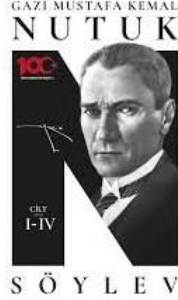
NOT: Portakalı tüm mü yutuyoruz. Yemesi kolay olsun diye dilimlere ayırıyoruz.

b. Tarih Biliminde Kullanılan Kaynaklar

Kaynak(Belge/Kanıt): Tarihsel bilgiye ulaşılmasını sağlayan verilerdir. Kaynak yazılı, sözlü, görsel veya araç gereç olabilir. Kaynaklar ikiye ayrılır:

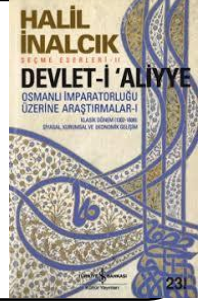
a. Birinci Elden Kaynaklar

Olayların yaşandığı dönemde ya da bu dönemden hemen sonra oluşan/oluşturulan özgün kaynaklardır.

b. İkinci Elden Kaynaklar

Olayların yaşanmasından çok daha sonra birinci elden kaynaklara dayandırılarak ortaya konulan kaynaklardır.

Kaynakların Sınıflandırılması

Sözlü Kaynaklar

efsaneler
destanlar
menkıbeler vb.

Yazılı Kaynaklar

tabletler, kitabeler,
kronikler, fermanlar,
beratlar, kitaplar...

Görüntülü ve Sesli Kaynaklar

resimler, fotoğraflar,
filmler, video bantları vb.

Eşya ve Nesnelere

arkeolojik buluntular,
tarihî eşya ve
nesnelere vb.

Tarihsel Bilginin Üretim Sürecinde Kaynakları Kullanırken Nelere Dikkat Edilmelidir?

- **Geçerlilik, güvenilirlik ve sınırlılık** kullanılacak kaynaklar oluşumundan, yazarına ve dijital kimliğinden tüm uzantılarına kadar sorgulanmalıdır.
- Kaynaklarda verilen bilgileri **eleştirel bakış açısı** ile değerlendirilmelidir.
- Kaynaklarda geçen, **şahıs, yer ve zaman** unsurları o **dönemin şartları** ile değerlendirilmelidir.
- Verilen bilgilerin dayandırıldığı kaynaklar **kaynakça** bölümünde belirtilmelidir.

c. Tarihe Yardımcı Bilimler

Tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamalarda nesnel bir yaklaşım, analiz ve kendine özgü bilimsel yöntem benimseyen tarih aşağıdaki bilim dallarından da yararlanır.

Arkeoloji

Toprak ve su altında kalan eski uygarlıklara ait kalıntıları inceleyen bilim

Coğrafya

Yeryüzünü fiziki, ekonomik, beşerî ve siyasi yönlerden inceleyen bilim.

Antropoloji

İnsanı hem biyolojik ve fiziksel özellikleriyle hem de toplumsal ve kültürel yönleriyle inceleyen bilim.

Etnografya

Toplumların yaşayışlarını, hayat tarzını, örf ve âdetlerini inceleyen bilim.

Sosyoloji

Toplumları ve toplumsal olayların neden ve etkilerini inceleyen bilim.

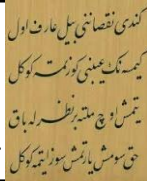
Epigrafi

Kitabeleri ve üzerindeki yazıları şekil içerik bakımından inceleyen bilim.

Paleografi

Geçmişte kullanılan yazı çeşitlerini ve bu yazıların özelliklerini inceleyen bilim.

Nüvizmatik

Eski para ve madalyaların tarihini ve tanımını inceleyen bilim.

Kronoloji

Geçmişten günümüze meydana gelen olayları tarihlendirerek sıralayan bilim.

Filoloji

Günümüzde ve geçmişte dilleri ve bu dillerin gelişimlerini inceleyen bilim.

Heraldik

Resmî belgelerdeki mühür, arma ve özel işaretleri inceleyen bilim.

Diplomatik

Resmî belgeleri şekil ve içerik bakımından inceleyen bilim.

Kimya

Maddenin temel yapısını ve çeşitli özelliklerini inceleyen, karbon-14 yöntemi ile de buluntuların yaşının belirlenmesine yardımcı olan bilim.

4. TARİH ARAŞTIRMA VE YAZIMINDA DİJİTAL DÖNÜŞÜM

a. Temel Kavramlar

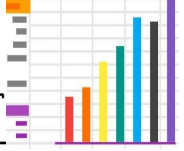
Veri

Bir araştırma veya tartışmanın temeli olan mute, data veya done.

Veri Analizi

Verilerin incelenip, sınıflandırılarak amaca uygun hale dönüştürülmesidir.

Analog Veri

Fiziki/somut geleneksel veri. (arşiv, kron)

Dijital Veri

Dijital medya araçlarıyla oluşturulan veri.

Sayısallaştırma

Fiziki(Analog) verilerin dijital veriye dönüştürülmesi

Yapılandırılmış Veri

Dijital verilerin veri tabanlarına sığacak şekilde düzenlenmesidir.

Veri Madenciliği

Büyük ölçekli dijital veriler arasında faydalı bilgiye ulaşip, kullanışlı büyük veri çıkarma /madencilik. Verilerden gelecek tahmini

Büyük Veri

Tüm dijital medya kanallarından toplanan verilerin anlamlı ve işlenebilir hale dönüştürülmesidir.

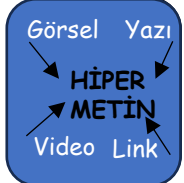
Yoğun Veri

Farklı kaynaklardan elde edilen, hacim, hız, değer, çeşitlilik ve doğruluk özellikleri tanımlanmış verilerdir.

Hiper Metin

Birbiriyle bağlı, yazı, görsel, video gibi verileri içeren metin organizasyonu.

Dijital Doğmuş Veri

Dijital medya araçlarıyla üretilmiş web, video, online ve e-içerikler gibi verilerdir.

Sonradan Dijitalleştirilmiş Veri

Tarama gibi yöntemlerle, arşiv, kitap gibi analog (fiziki) verilerin sayısallaştırılıp dijital ortama aktarımıdır.

Yakın Okuma

Bir metni titizlikle ayrıntılı yapılan dilbilimsel çözümlemeli okumadır (çok anlamlılık, belirsizlik, anlam kayması gibi nitel okuma).

Uzak Okuma

Bir metni titizlikle ayrıntılı yapılan dilbilimsel çözümlemeli okumayı bilgisayar yardımıyla yapmadır.

Yapay Zeka

Bilgisayar veya bilgisayar kontrollü robotun akıllı varlıklarla ilişkili görevleri yerine getirmesi.

Dijital Tarihçilik

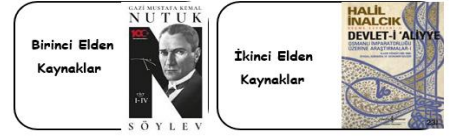
Araştırma, eğitim ve yayın yapma süreçlerinde bilgisayarın kullanıldığı tarihçiliktir. (Online sunum ve dijital arşivler gibi)

b. Dijitalleşme Öncesi Tarih Yazımı (Analog Tarihçilik)

«Tarih yazmak, en tarih yapmak kadar önemlidir... Atatürk »

- Tarih yazımı, çok eski dönemlerden beri farklı şekillerde yapılmıştır.
- **Hitit anallarından Göktürk kitabelerine, Osmanlı vakayinamelerinden Rus kroniklerine** kadar farklı örnekler gösterilebilir.
- Geçmişte tarihi yazımı **analog (fiziki) veriler** üzerinden **yakın okuma** yapılarak gerçekleştirilmekteydi.
- Bilgi teknolojilerinin geliştiği ve genel ağ kullanımının yaygınlaştığı 1990'lı yıllara kadar bu tarih yazımı yaygındı.

Kaynakların Sınıflandırılması

Dijitalleşme Öncesi Tarih Yazımında kullanılan kaynaklar

c. Dijitalleşme Sonrası Tarih Yazımı (Dijital Tarihçilik)

- Dijital kelimesi **sayısal** anlamına gelmektedir.
- **Dijitalleşme** ise analog verilerin bilgisayar ortamında sayısal forma dönüştürülüp depolanması ve gerektiğinde kullanılmasını ifade eder.
- Dijital tarihin araştırma yöntemleri olarak öncelikle, **interaktif çalışmalar, dijital arşivler, online çalışmalar** gibi araçlar akla gelmektedir.
- Dijital Çağ'da tarihin, toplumun değişim ve dönüşümündeki önemli rolünü devam ettirebilmesi ancak tarihin dijital ürünlere dönüştürülmesi ile mümkün olacaktır.
- Dijitalleşmenin başlangıcı olarak 1950'li yıllarda bilgisayarın keşfi ve kullanımı kabul edilmektedir.
- 1990'lı yılların başında **internetin** gündelik hayatın bir parçası haline gelmesiyle dijitalleşme süreci hız ve değişim yönünden çok farklı boyutlara taşınmıştır.
- Tarih yazımında dijitalleşmenin yaygınlaşması tarihçiliğin yeniden tanımlanmasını ve «**Dijital Tarihçilik**» kavramının doğmasını beraberinde getirmiştir.
- Günümüzde basılı kaynakların yerine dijital medya yöntem ve araç - gereçleri almaya başlamıştır.
- Günümüzün dijital tarihçileri, **doğrudan dijital veriler** ve **sonradan dijitalleştirilmiş veriler** olmak üzere iki kaynakları dijital kaynak kullanmaktadırlar.

Doğrudan Dijital Kaynaklar

Sonradan Dijitalleştirilmiş Kaynaklar

d. Dijital Tarih Çalışmalarında İzlenen Süreçler

- Dijital tarihçilik yeni bir anlayış, yeni bakış açısıdır.
- Dijital tarih, tarihçilerin işini kolaylaştırdığı gibi yöntem ve teknikleri de değiştirmiştir.
- Tarihte dijitalleşme sürecinde ilk yapılması gereken: Sayısallaştırıp, kodlama dili ile etiketlemek ve herkesin ulaşabileceği kaynağa dönüştürmektir.
- Daha sonra elde edilen büyük veriler uluslararası dijital standartlara uygun hale getirilir. (Tasnif, açık erişim, kavram haritası, açık veri, arama ve filtreleme gibi).
- Bu yapılandırma işleminden sonra veriler istatistik, coğrafi bilgi, ağ ve içerik gibi veri analiz araçları ile şekillendirilerek, görselleştirilir ve yorumlanır.

Dijital İçerik

Dijital Tarihçilik

Dijital Tarih Çalışmalarında İzlenen Süreç Basamakları

1. Konu Belirleme, Araştırma ve Veri Toplama

Konu belirlendikten sonra doğru ve güvenilir kaynaklar üzerinden veri toplama

2. Verileri Dijitalleştirilme

Fiziksel olarak var olan belgelerin dijital forma dönüştürülmesi.
(PDF, WORD, EXCEL gibi)

3. Verilerin Düzenleme ve Kataloglama

Dijitalleştirilmiş verilerdeki eksik, hatalı ve tutarsız bilgiler ayıklanarak metaya/doneye dönüştürülmesi.

4. Verileri Analiz Etme ve Yorumlama

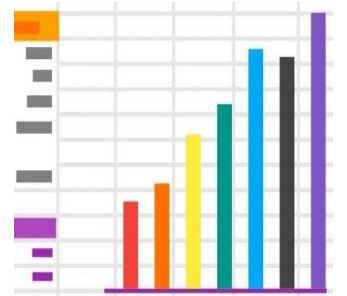
Verilerin derinlemesine incelenip, yorumlanarak anlamlandırılması
Elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olması için dikkat edilmeli.

5. Sonuçları Paylaşma ve Sunma

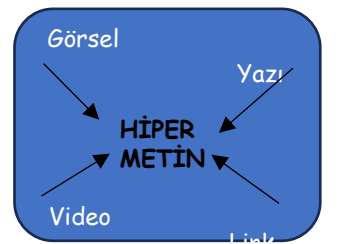
Elde edilen sonuçların görselleştirilip sunulmasıdır. Bu aşamada **hiper metin tekniği** (yazı, video, grafik, fotoğraf gibi farklılıkları ortak amaç için birleştirip sunma) önerilir.

Verileri Dijitalleştirme

Veri Analizi ve Yorumu

Sonuçları Paylaşma ve Sunma